

Гроші — головна зброя XXI століття

Олександр Савченко «Дзеркало тижня. Україна» №20, 01 червня 2012, 20:40

Фото Андрій Товстиженко, ZN.UA

Попри всі розмови про те, що в XXI столітті успіх як держав, так і компаній буде вимірюватись їх здатністю, по-перше, до інновацій (особливо інформаційних), по-друге, до глобалізації, *для мене беззаперечною істиною є те, що в сучасному світі саме гроші вимірюють успіх та, врешті-решт, вирішують долю як держав, так і компаній.* Яскравим прикладом тут може бути компанія Facebook, яка почала з інформаційних інновацій, пройшла стадію глобалізації, а закінчила на фондовій біржі зі стомільярдною капіталізацією!

Іншим прикладом, уже на державному рівні, є ембарго на продаж нафти Іраном, яке запровадили США (в основному так ця країна воюватиме в XXI столітті). Зрозуміло, що без грошових потоків від нафти Іран не тільки залишить спроби бути ядерною країною, але навіть буде змушений змінити владу. До речі, ціна на газ для України — це інший приклад сучасних методів війни...

Як відомо, гроші виконують три основні функції: засіб обміну (абсолютний посередник у торгівлі); міра вартості (ціни та їх стабільність); засіб накопичення (зберігання заощаджень удома та на депозитах у банках). Для будь-якої країни бажано, щоб ці три функції для суспільства виконувала виключно національна валюта: для України — гривня, для США — долар. *Якщо в тій чи іншій країні використовуються інші валюти, то це веде до прямих чи опосередкованих втрат суспільства.* В Україні ці втрати я оцінюю на рівні 5—7 млрд. дол. щорічно. Прямі втрати розпочинаються тоді, коли, наприклад, долари, а не гривні використовуються як засіб обміну (навіть тінювого). Непрямі втрати з'являються, наприклад, тоді, коли саме євро, а не гривні, використовуються для ціноутворення на товари в Україні (такий спосіб обчислення та укладання контрактів може призвести до додаткової інфляції). Збільшення питомої ваги депозитів і кредитів у валюті (доларизація) призводить до значних валютних ризиків і збільшує ймовірність фінансових криз. Інколи це проковує владу до необдуманих рішень, наприклад, заборонити валютне кредитування за винятком експортерів. Цікаво, навіщо експортерам іноземна валюта?

Якість валюти в принципі можна визначити рівнем її застосування як у себе в країні, так і за її межами. Звичайно, постає питання щодо якості української гривні: чому рівень доларизації в країні дуже значний, а про зовнішнє застосування гривні не може бути й мови? В економічній

сфері завжди діє кілька чинників, які впливають на той чи інший процес. Проблема маленької (неякісної) гривні зумовлена, на мою думку, такими причинами.

Перша причина маленької гривні — це незавершеність політичних та економічних реформ, а також інституційна слабкість України. Політична боротьба у нас ведеться на рівні застосування Кримінального кодексу до опонентів, непослідовних змін та інтерпретації не лише законів, а й Конституції — дуже погане тло для домінування гривні, навіть в Україні... Сподіваюся, що вже у 2015 році політична боротьба зведеться до банальної конкуренції більшості та опозиції (Конституція та закони залишаться поза брудною політикою). Незавершеність економічних реформ також не сприяє силі гривні. Насамперед це стосується реформування ЖКГ і, особливо, впровадження ринкових цін на послуги ЖКГ і місцевий транспорт. Наприклад, проїзд у метро в м. Києві коштує в десять разів менше, ніж у Лондоні! Поки ми не завершимо реформування в цих галузях, над гривнею висітиме прокляття відкладеної інфляції.

Друга причина маленької гривні — це комплекс меншовартості. На нашу думку, що меншими ми є, то менше матимемо проблем (хоча насправді все навпаки). Так само, як принижуємо себе, ми намагаємося принизити і свою валюту, зробити її по можливості зовсім непомітною. Чим ще можна пояснити карликовий розмір нашої економіки в доларовому вимірі? Якщо брати статистику за 2010 рік — це буде 3000 дол. ВВП на душу населення. У Росії ВВП на душу населення — 10440 дол. (до речі, це вже не карлик). Якщо думати, що у росіян ВВП значно більший тому, що у них нафта і газ, то як пояснити білоруський ВВП — 5765 дол. на душу населення, або майже вдвічі більший, ніж в Україні?! Який українець — така і гривня. Маленький українець — маленька гривня, великий — велика гривня!

Висновок: у нашому суспільстві нині домінують маленькі українці.

Отже, другий чинник — соціально-психологічний. У 2005 році мною була запропонована нова парадигма для українського суспільства — *регіональне лідерство України з надією, що вона з часом може стати якщо не її національною ідеєю, то принаймні опорою в зовнішній політиці наших політичних лідерів.* На жаль, можу констатувати, що термін «регіональне лідерство України» використовується дедалі меншим числом журналістів, політики його не використовують зовсім. І це зрозуміло, адже передумовами такого лідерства мають бути: значний ВВП, повністю конвертована валюта, великі українські інвестиції за кордон, створення міжнародного банку регіонального розвитку та інші.

Отже, важлива передумова сильної національної валюти — це подолання комплексу меншовартості пересічного українця (цікаво, що саме пересічний українець найбільше втрачає від слабкості нашої валюти). Влада виграє, але тактично; стратегічно ставка на слабку ізольовану валюту дуже небезпечна.

Щоб відповісти на запитання, що варто робити з нашою валютою, ще раз повернімося до якості грошей. Якість грошей можна визначити, аналізуючи такі їх параметри, як:

— *конвертованість.* Зараз гривня є частково (за поточними операціями) конвертованою валютою.

Але зберігається багато (часом диких) обмежень за капітальними операціями — це великий її мінус;

— *стабільність.* В останні роки гривню не можна назвати твердою валютою зі стабільним валютним курсом, який зумовлений не стільки адміністративним втручанням, скільки базовими макроекономічними чинниками;

— *широта використання.* Звичайно, гривня не є міжнародною валютою. На жаль, навіть в Україні її використання не домінує, наприклад, за депозитними і кредитними операціями;

— *відсутність контролю.* На цей час контроль існує, більш того, контроль здійснюється застарілими адміністративними методами;

— *забезпеченість валюти.* Гривня є достатньо забезпеченою валютою як золотовалютними резервами, так і товарним потенціалом.

Як видно з п'яти характеристик якості валюти, принаймні по одній гривня характеризується позитивно. Проблеми конвертованості (вільно відкривати рахунки в іноземних банках, кредитувати, перераховувати без обмежень кошти за кордон, купувати майно за кордоном) і контролю (контроль має бути відсутній, присутнє лише регулювання) можна вирішити за досить короткий проміжок часу (два-три роки). А от міжнародне визнання потребує не тільки наявності адекватної макроекономічної політики, а й агресивної, послідовної зовнішньої політики, причому вона має бути націлена на реалізацію насамперед економічних інтересів як держави, так і українських бізнесменів, не кажучи вже про звичайних людей. Українські заробітчани, до речі, інвестують (перераховують) в Україну більше коштів (6—7 млрд. дол. щороку), ніж українські олігархи та іноземні інвестори разом узяті, а їх ще й принижують ліцензіями, дозволами, реєстраціями наші бюрократи.

Отже, вижити та перемагати в цьому світі без якісних грошей неможливо. Тому завдання влади — негайно розпочати вдосконалення української валюти, навіть маленькі українці це оцінять.